

*DE NEUZEN VAN
TSJERNOBYL*

Jan Bauwens

isbn 90-77532-23-4

1.

"Vreselijk".

Marja Tsjernobyl had plaatsgenomen op een stoel vlakbij het venster en ze neeg het hoofd tot tegen de ruit terwijl ze mompelde. Daarop wierpen enkele andere vrouwen een bedenkelijke blik in haar richting. Marja was immers in verwachting.

"Het is vreselijk, het begint wéér te regenen...". Terwijl ze dit voortdurend herhaalde, tuurde ze naar buiten en vond geen vertroosting.

Het is altijd riskant om in een kamer vol vreemden als eerste het woord te nemen. Met een zucht nam Marja daarop een deugdzamere houding aan en ze streek haar jurken glad.

Het bleef stil. Hier had elkeen het te druk met zichzelf. Geschoeide handen ondersteunden wankele hoofden: bleke, gele, rode, zelfs groenachtige. Maar geduld tekende alle gezichten. Tenslotte stond deze plaats bekend als de allerlaatste etappe van de hele lijdensweg.

Op de overhoekse vloerbetegeling waren alle blikken gericht. Aan de lichte duizeligheid die hij verwekte kon men immers wennen. Aan de gezichten niet.

Voor elk van de vier muren stond een rij bezette stoelen. Daarboven, gelijk relikwieën in al verschoten kleuren, evenveel portretten. Plaatselijke politici. Hun stevige omlijstingen herinnerden aan monumenten of aan grafzerken. Overhoeks grijnsden de portretten elkaar aan: "Ben jij d'r ook nog?" Amper nog zichtbaar in de schemering, trokken ze grimassen. Door een constant geruis kon men de oude koppen horen fluisteren. Staatsgeheimen.

"Vreselijk", mompelde Marja Tsjernobyl alweer.

Bij het enige venster had zij plaatsgenomen en wat laat licht viel schamel op haar dikke buik. Het venstertje gaf uit op een alledaagse, maar opvallend lege straat. Bij de ruit op het tablet, stonden twee bloempotten, gevuld met aarde. Een ogenblik geleden was iemand de derde komen vervangen door een kitscherig icoontje.

Het zaaltje telde twee deuren: een zwarte en een witte. De zwarte gaf uit op een piepklein halletje bij de voordeur waar een paraplubak stond. Achter de witte bevond zich opnieuw een halletje dat tenslotte de toegang verschaftte tot de consultatiekamer. De beide halletjes waren niet met elkaar verbonden.

Door deze wat vreemde architectuur, moesten de patiënten na de raadpleging terug langs de wachtkamer naar buiten. Bij normale consultaties zou daaraan helemaal niets gelegen zijn, maar hier zaten de zaken nu eenmaal anders. Elke tocht van de witte naar de zwarte deur, verliep in de ijzigste stilte. Geen patiënt ontkwam aan de meest nauwgezette keuring van de wachtenden. Naar gelang de tonelen, sprak er uit de blikken hoop of angst. Het soms groteske van de vertoningen ten spijt, maakte de lach geen schijn van kans. Immers, al wie wachtte, kwam nog aan de beurt. En wie laatst lacht, best lacht.

"Vreselijk", zuchtte Marja Tsjernobyl, toen net weer de witte deur openging.

Dit keer echter, daagde alleen de medisch assistente op. Ze was een schattig jong meisje, gekleed in een kakikleurig uniform, met kortgeknipte haren en een stralend uiterlijk. Een verschijning zoals men enkel in luchthavens ziet. Beslist telde de wachtkamer mannen die gekomen waren alleen maar om haar te zien. Onder het voorwendsel van een behandeling, die ze er dan maar bij namen, hoe onomkeerbaar ook. Dat sprak uit de glunderende ogen.

Nu kwam zij niet om een bloempot te vervangen. In plaats van een icoontje, droeg ze een vers stapeltje foldertjes, die ze zorgvuldig schikte op het kleine salontafeltje in het midden van de zaal. Zodoende bood haar weelderige perzikenboezem verstrooiing aan de ene helft van de wachtkamer, terwijl de rest een glimp opving van vlezige, blanke dijen. Om eenieder het laatste uit de kan te gunnen, draaide ze zich vervolgens honderdtachtig graden, zodat het spektakel zich ook in de tegengestelde richting herhaalde. Met achterwaartse passen, alsof ze bovendien het recht had om van een van de patiënten een aanval te

vrezen, verwijderde ze zich. Door een kier van de witte deur was nog haar zoete glimlach zichtbaar, terwijl haar dunne, lieve stemmetje riep: "Nog heel eventjes geduld!" Toen de deur in het slot klikte, ontspanden zich gelijktijdig de lichtjes opgeveerde lichamen. Of beter: ze zakten weer in hun stoelen weg, zuchtend. Zenuwachtig gingen de ogen door met gluren. Tegen het vensterglas tokkelde de regen. Koud en hard sneed hij door merg en been.

"Het is vreselijk, niet?", probeerde een nu haast wanhopige Marja Tsjernobyl nogmaals, zich nu richtend tot de hele zaal. En dit keer waren er enkele dames die eens knikten. Om gebeurlijke misverstanden uit de weg te ruimen, verklaarde zij zich nader.

"Mijn zoon, die geleerd is...", zei ze met ongewilde, lichte stemverheffing — en toen ze zo sprak vielen enkele waarschuwend blikken op haar verborgen vrucht — "Mijn zoon zegt dat het uit het Westen komt aanwaaien".

Ze begreep de onderzoekende ogen niet, en glimlachte naar haar in stilzwijgen gehulde toehoorders. Blijkbaar genoot ze van de aandacht, ze verhief lichtjes haar kin.

Marja was wat loslippig, nochtans had ze die dag geen Wodka gedronken: haar adem was fris en onberispelijk. Narcose duldt geen alcohol. Ze had niet aan de fles gehangen, ze had alleen heel eventjes gelurkt, tegen de kou, maar niemand kon het ruiken. En na een korte aarzeling ging zij door:

"Mijn zoon, die geleerd is, zegt dat het een trend is, zoals de jeansbroeken..."

Met een gulle lach onderbrak ze zichzelf. Toen Marja merkte dat één dame vriendelijk mee lachte, hield zij zelf met lachen op en verduidelijkte zich nog nauwgezet:

"Maar het is beslist méér dan een mode, weet je".

Ze kuchte eventjes opdringerig:

"Het is ook..."

Een ogenblik lang meende iemand dat de witte deur openging, want iemand keek

plotseling met een ruk van het hoofd naar de witte deur, zodat allen nieuwsgierig het hoofd naar de witte deur toedraaiden. Maar er bleek niets van aan te zijn. Door het voorval was mevrouw Tsjernobyl spoorlags alle aandacht kwijt, en van het schrikken vergat ze zelf wat ze zonet op de tong had liggen, alsof ze het per ongeluk had ingeslikt. De ene aandachtige dame lachte haar weer vriendelijk toe, maar beteuterd wendde Marja het hoofd af en ze keek door het venster naar de regen.

"Vreselijk is het", mompelde ze nu haast onverstaaanbaar stil.

Hierna zetten de portretten hun conversatie verder. Overhoeks blikten ze elkaar door de schemerige ruimte aan. Van links naar rechts en terug schoten hun ogen. Hun lippen maakten zenuwachtige bewegingen en nu en dan kwamen enkele tanden bloot. Hun gesis en gefluister veranderde in gemurmel. Aandachtige oren maakten zich van hun wachtende hoofden los en klommen sluipend de muren op, klampten zich aan de lijsten vast en kropen er behoedzaam omheen,

arglistig en argwanend het geruis ontrafelend. En als ze gevuld waren met spitsige klanken, keerden ze als haastige spinnen over het behang naar hun hoofden terug en brachten verslag uit omtrent de geheimenissen. Maar de ogen in de hoofden verheugden zich niet. Droevig en gelaten keken ze in het rond. Hier waren zelfs geheimen alleen maar schijn. Ja, schijngesprekken voerden de portretten, met geen andere bedoeling dan ze allemaal om de tuin te leiden.

"Ze allen bij de neus te nemen!", lachte Marja, verrukt om haar vondst. Te laat besepte ze dat wellicht niemand in de wachtzaal haar hersenspinsels deelde. Maar zoiets kon je nooit zeker weten...

Een volle minuut was voorbij gekropen en nu kreeg Marja Tsjernobyl het op de heupen. Kordaat nam zij haar buik in haar handen, veerde recht, ontdeed zich van een handschoen en stevende op het tafeltje met de foldertjes af. Ze nam er eentje, vouwde het ter plaatse open en liep er dan mee terug naar haar stoel bij het venster. Het had nog weinig zin, gezien de

vallende duisternis, maar bij het raam kon zij zeker de prentjes nog bekijken en de vette letters lezen. Haar over- en weergang in het donker deed akelig aan bij elk van de wachtenden. Eigenlijk hoorden ze nu allen te verstenen in een ademloze, volmaakte rust.

Marja daarentegen, genoot van haar stoutmoedigheid. Haar dikke buik boezemde ontzag in, te meer omdat zij andermaal een geleerde mocht verwachten. Iemand wiens komst misschien een uitkomst was aan deze eindeloze, duistere wachtzalen van de nieuwe tijd. Een tweede, witte deur. Een witte poort. De poort van de hoop.

Toen ze gaan zitten was, vouwde ze het foldertje open en liet het rusten op haar buik. Tientallen ogen in versteende koppen knepen zich tot spleten om mee te kunnen kijken, maar de duisternis verijdelde de best bedoelde pogingen. Overigens hadden ze allen de foldertjes al gezien. Iedereen kende ze achterstevoren. Maar wie wil er niet wat afleiding bij dat gruwelijke wachten?

De duisternis maakte de ogen blind, ze sperden zich wagenwijd open, klampten zich vast aan het laatste restje licht. Uit de versteende hoofden worstelden zich de ogen los. Flets glanzende bollen zweefden als geruisloze insecten naar de zwarte ruit, ploften haast onhoorbaar tegen het glas en zogen zich met nijldige nappen vast aan wat net nog een restant van licht kon heten. Maar harde regendruppels maakten de ruit koud, leken er doorheen te dringen en vergiftigden de kleine monstertjes die greep moesten lossen en terugkeerden naar hun diepe holten, of dood neervielen, met hele vrachten tegelijk, op de stenen vensterbank, in de potten met zwarte aarde of bovenop het kitscherige icoontje. Daar koekten ze samen, worstelden met elkaar, elkaar beschuldigend spatten ze uiteen en dropen als etter van de vensterbank af, stinkend neerpletsend op de overhoeks geschrankte tegels die daar onder het raam in de donkernis vergingen.

Marja had er moeite mee de prenten te bekijken, maar stuurs richtte ze de blik recht op het blad dat steunde op haar warme buik.

"Ontmoedigend is anders, vind je niet?", onderbrak ze plotseling de stilte. In de stilte waren haar toehoorders nu schimmen geworden. Ze reageerden niet, ze bewogen geen zier. Sliepen ze dan? Waren ze misschien dood? Hadden ze dan niet de behoefte om, zoals de portretten, elkaar toe te roepen: "Hé, ben je d'r nog?"

Niemand. Zij was de enige die de moed tot spreken had. Of was het angst? Wodka misschien? Nu toch niemand het kon zien, viste ze het flesje uit haar handtas en nam een flinke slok.

Wodka. En wie zou het haar verwijten? Wodka was trouwens niet zo ongezond. Aardappelen zitten onder de grond en hebben alleen van de aarde te lijden, niet van de lucht. Aardappelen: ze slurpen grondwater. Marja slurpt Wodka. Wodka die lang geleden werd gedistilleerd. Distillatie. Een proces dat in de toekomst heel wat ingewikkelder zal worden. Gelukkig hebben we geleerden. Met een zalige hand streek ze over haar bolle buik.

"Ontmoedigend is anders, vind je niet?", herhaalde ze haar vraag en ze wapperde eventjes met het foldertje; krakende

geluidjes plantten zich voort door de zwarte holte van de zaal. Een grote, papieren vlinder maakte een tochtje over de stenen koppen, vruchteloos naar een bloem op zoek, tenslotte terugkerend naar zijn plaats van herkomst en landend op de dikke buik van de magere, haast uitgemergelde hoop. Marja hield met wapperen op.

In het donker waren de wachtenden nu zwijgende stemmen geworden. Eén van de stemmen kon de heerschappij van Tsjernobyl blijkbaar niet langer verdragen en zij beet haar woorden haastig van zich af:

"Ik kan dat soort van moed wel missen, mevrouw!"

Maar misschien kwam de stem alleen uit angst tot leven. Misschien wilde ze alleen maar proberen of ze er nog was. Het gespreksthema was een alibi, zoals trouwens de meeste dingen in het leven. Dekmantels van geheimen die op hun beurt misschien ook weer alibi's waren. En zo zou dat maar doorgaan tot in het ongewisse, het wazige, het schimmige.

Daar was de wereld van de gedrochten van menselijke makelij. De wereld der portretten, getooid door zwarte lijsten. Portretten van lang vergane koppen die levend dood en dood levend zijn. Portretten die sissen tot elkaar zonder dat men ze verstaan kan. Orenwebben. Een wereld van hoofden zonder oren en oren zonder hoofden. Hoofden vol met holten waarin lichtvretende insecten wonen die af en toe eens op verkenning gaan, maar nooit in paren, altijd één na één na één, om de risico's binnen de perken van het redelijke te houden. Beter één oog in z'n hol dan twee in de lucht. Misschien kwam de stem alleen uit angst tot spreken. En verheugd omdat ze er nog was, ging ze met spreken door:

"Ik ben hier alleen maar omdat mijn echtgenoot moest komen, ziet u. Ikzelf hoef niet te gaan!", triomfeerde ze.

Ze hield op met spreken, nu ze haar zegje gedaan had.

De radde tong van Tsjernobyl gunde haar die gerustheid echter niet:

"U komt ook nog aan de beurt, mevrouw! Beslist! U komt ook nog aan de beurt!", siste ze nijdig.

Vreemd, hoe weinig er nodig was om iemand agressief te maken. Toen het echter stil bleef, voegde Tsjernobyl er nog een hele litanie aan toe:

"Mijn zoon heeft trouwens gezegd..." — en ter herinnering voegde ze er aan toe dat hij geleerd was, waarna de andere stem morrend tegenpruttelde maar tenslotte onhoorbaar werd onder het geschreeuw van Tsjernobyl — "...hij heeft gezegd dat het bij de ene alleen maar trager gaat dan bij de andere. En bovendién...", herhaalde ze met nog meer klem, "... bovendien is het beter om het te laten doen vooraleer..."

"Ik hoéf helemaal niets te laten doen!", schreeuwde de andere stem nu weer, alsof ze een poging deed om zichtbaar te worden: "Uw zoon mag dan geleerd zijn, maar mij dunkt dat hij aardig opgescheept zit...", waarna Marja eruit bracht dat haar zoon nergens, maar dan ook nergens mee zat opgescheept, "...dat uw zoon opgescheept zit, mevrouw, met praatjes uit het wilde westen! Ja, uit het wilde

Westen!", hamerde ze door Marja's woorden heen, waarna ze openbaarde: "...en daarvan, mevrouw, hoef ik niets, maar dan ook helemaal niets!"

Het klonk als een aanklacht en als een geloofsbelijdenis en alle zwijgende stemmen konden het raden: dat de luide stem nu stiekem hoopte dat haar belijdenis gehoord werd en met een portret in de plaatselijke krant beloond zou worden.

Allen dachten ze nu aan het portret in de plaatselijke krant. De stille duisternis bracht de verbeelding van de wachtenden tot leven, en ontvouwde de plaatselijke krant van de volgende dag waarop de stem had zitten wachten bij de brievenbus. Het portret van de stem, van de luide stem, met daaronder, in vette letters:

"Deze welluidende stem ontvangt van de plaatselijke overheid de medaille van trouw aan het volk en het onderscheidingsteken van de eer. Na het eeuwige stilzwijgen van deze trouwe stem, zal een standbeeld opgericht worden op het plein van haar geboorteplaats en ten

teken van erkenning zullen voortaan alle stemmen de inmiddels beroemd geworden woorden herhalen bij het aanvatten en bij het beëindigen van elke nieuwe dag... " Enzovoort.

Mevrouw Tsjernobyl wilde hierop nog iets antwoorden, maar zij beheerste zich, in het nauw gedreven als ze nu was. Ondanks de Wodka, hield ze wijselijk de lippen op elkaar geklemd.

Plotseling ging de witte deur open. Een lange, dunne heer stond als een engel van de hand Gods geslagen in de lichtbundel die vanuit het halletje bij de consultatiekamer, in het wachtzaaltje naar binnen viel. Een moment oriënteerde hij zich, daar zijn ogen niet meteen konden wennen aan de duisternis. Vervolgens spoedde hij zich door de wachtzaal en stootte daarbij met een voet tegen een poot van het tafeltje, waarbij hij een klein kreuntje produceerde. Toen hij de zwarte deur achter zich dicht trok, herademden de wachtenden in koor. Met spijt in het hart, want te laat knipte de assistente het

peertje in de wachtzaal aan. Niemand had wat kunnen zien.

"De volgende?" Haar glimlach verzamelde keurig de belangstellende blikken, en haar boezem en kuiten deden hetzelfde.

De oudere heer ging opstaan en liep, zich er van bewust hoe vliegende ogen waar hij niet naar meppen kon hem navolgen, de consultatiekamer in voor zijn prothese.

Heupwiegend volgde de medische assistente hem en ze sloot de witte deur.

2.

Nu de wachtzaal door het peertje verlicht werd, konden allen zich ervan vergewissen dat ze er nog steeds waren. Niemand was in de duisternis achtergebleven. En ook de portretten waren er nog, alleen hadden ze nu met murmelen opgehouden. In plaats van hun gemurmel, suisde nu het peertje aan een stuk door, alsof het zich uitermate moest inspannen om te kunnen blijven branden. Elk moment kon het uiteen springen, zo leek het.

Marja richtte de blik weer op het foldertje waarvan ze nu de prentjes en de tekst duidelijk kon zien, hoewel de lettertjes een weinig dansten, maar des te vrolijker werd het geheel er door.

Vier modellen waren er al in de handel en het foldertje beloofde er nog meer te brengen in de toekomst. De vooruitzichten zijn altijd goed, eenmaal het niet meer slechter kan. Hoeveel keer had zij deze prenten niet al bekeken? Hoe vaak had ze niet al zitten kiezen en herkiezen? Hoe moeilijk viel het haar om eindelijk een definitieve keuze te maken! En nu zat ze daar in de wachtzaal, en nog steeds had zij niet beslist.

De Noorse had ze al geschrapd: die was geknipt voor mannen, zoals trouwens ook het foldertje dat beschreef: hij maakte Vikingen van mannen.

De inlandse leek haar te gewoon. Als men dan toch in de gelegenheid verkeert om te veranderen, waarom zou men zich dan niet verbeteren? En had zij stiekem niet altijd graag een andere gewild? Had zij niet vaak urenlang voor de spiegel gestaan, hem geobserveerd tot wanhoop

toe en hem verwenst? Er een andere gewenst?

Bleven er nog twee modellen over: de Griekse en de Byzantijnse. Eén van de twee moest het worden. Iwan wilde dat zij een Byzantijnse koos, hoewel hij vaak beweerde dat het hem geen zier kon schelen.

"Met zo'n Griekse prothese zou je nog baziger worden dan je nu al bent!", had hij 'ns gezegd: "Neem dus maar zo'n slanke Byzantijnse, dat lijkt me braver, en vooral onderdaniger!"

Daarop had zij geantwoord: "Dus neem ik er een Byzantijnse?"

Waarop hij weer: "Wat kan het mij schelen, meisje! Maar zorg er in elk geval voor dat je geen tweede keer moet gaan: kies je hem, dan kies je hem voorgoed. Alleen de eerste wordt door de ziekenkas terugbetaald..."

Uit zenuwachtigheid dit keer, wapperde ze weer met de krakerige folder. Het moment naderde, en nog had ze niet beslist. Zelf wilde ze de Griekse, maar

Iwan hoopte wel dat ze de Byzantijnse nam. Wat moest ze nu doen!?

Tot heel laat had ze gewacht om te gaan. Iwan daarentegen had er allang een. Geen ogenblik had hij gearzeld: het moest een gewone, inlandse zijn voor hem. Geen tralala. Markowna, Marja's moeder, had voor zichzelf een Griekse gekozen. Nadja, haar oudste dochter, eveneens. Maar voor Ida, haar jongste meisje, had zij een gewone inlandse voorzien. Nicolaas, haar geleerde zoon, droeg vreemd genoeg een Byzantijnse. Het deed een beetje vrouwelijk aan, vond ze zelf, maar voor een geleerde mag het een ietsje fijner. Marja woog en wikte, en besloot in zichzelf dan toch maar de Byzantijnse te kiezen, om mogelijke ruzies in de toekomst uit de weg te gaan. Bovendien zou het op die manier dan duidelijker zijn voor vreemden, dat zij de moeder was van Nicolaas. Maar zelf vond ze dit een wat eigenaardige gedachte.

Behalve de verscheidenheid in modellen, hadden de foldertjes het ook over de hele gamma aan materialen. Gecombineerd

met de modellen, waren er toch flink wat keuzemogelijkheden.

Markowna had het, ondanks de bemoeiingen van haar zwangere dochter, bij een simpele houten neus gehouden. Alleen de houten modellen werden door de ziekenkas integraal bijgepast. Prothesen uit staal, edele metalen, allerlei legeringen en zelfs ivoor, moesten uit de eigen zak worden vergoed, het waren immers luxeartikelen. De houten neuzen mochten dan minder duurzaam lijken:

"Voor mij is dat goed genoeg!", had zij gezegd: "Het zal mijn tijd wel duren! Als de molm erin zit, zal hij ook al wel in mijn botten zitten!"

Marja's oudste dochter, Nadja, die wat ijdel was, wat begrijpelijk is voor een meisje van haar leeftijd, had er graag een van ivoor gewild. Evenwel zonder toe te zeggen, had Marja wel al laten blijken dat ze ermee instemde, maar Iwan verzette zich. Er volgde een korte doch hevige twist die door de tussenkomst van Nicolaas beëindigd werd: grootmoedig offerde hij zich op om het pronkstuk van zijn beminde zuster te betalen. Daarop

echter reageerde Nadja onverwacht fijngevoelig: ze excuseerde zich en zei dat ze niet wilde dat haar broer zou zweten voor die blinkende neus van haar, en ze stelde zich tevreden met een Griekse uit staal. Erg was dat niet, aangezien die in de toekomst eventueel nog bijgewerkt kon worden: belegd met bladgoud of met zilver. Maar dat betekende hopen op betere tijden.

Zowel Iwan, haar echtgenoot, als Nicolaas, haar geleerde zoon, hielden het bij staal.

Ida, haar kleine meisje, had er een van hout, want eenmaal volwassen moest die toch worden vervangen. Het stond immers niet, als zij nu reeds met zo'n grote neus de wereld zou intrekken. "Als je groot bent, krijg je er een mooie, meisje", had Marja haar verzekerd: "en als je spaarzaam bent, misschien wel een hele mooie!" En zo had elkeen zich in z'n lot geschikt. Alleen Marja zat nu nog met twijfels.

Vaak ook dacht ze aan het kind waarvan ze zwanger was. Het zou beslist een zoon zijn, want zij wilde twee zonen en twee

dochters hebben. En ze vroeg zich meermaals af, of hij bij hem dan meteen vervangen moest worden. "We zullen zien, we zullen zien...", zei de dokter almaar, zodoende het probleem uitstellend. Maar zij wist beter: de neuzen rotten niet zomaar.

De foldertjes wilden aan de mensen doen geloven dat neuzen altijd al gerot hebben, dat ze altijd al de hele mensheid gekweld hebben, net zoals tanden. Toen het kunstgebit in voege kwam, was dat een verlossing voor het mensdom, en eenzelfde verlossing waren nu de nieuwe neuzen. Het was gewoon een stap voorwaarts in de evolutie, zo zegden de foldertjes: het is een vervolmaking van onze hygiëne. Maar Nicolaas zei: "Er zitten stofdeeltjes in de lucht die radioactief zijn. De neuzen over de hele wereld, die duizenden liters lucht per dag moeten ventileren, hopen al die stofdeeltjes op en worden dus zelf radioactief. Vandaar het rottingsproces". En Nico kon het weten, want hij was geleerd. Alleen mocht zij het niet doorvertellen.

Aangezien baby's ademhalen, dacht ze nu, krijgen onvermijdelijk ook zij een rotte neus. En in die overtuiging had ze voor haar verwachtte Sergej, want zo zouden ze hem heten, al een mooi, wit maskertje gebreid, voorzien van een geel en een groen gehaakt lusje, waarmee ze het vast kon knopen over zijn oortjes. Wie niet sterk is, moet maar slim zijn — dat was trouwens haar geliefde spreuk, en niet zelden hanteerde ze hem om haar geleerde zoon tegen aanvallen van derden te beschermen, als zij hem omwille van zijn geringe lichaamskracht durfden te bespotten.

Marja vouwde het foldertje dicht en schoof het onder haar zitvlak, terwijl ze schietig het wachtzaaltje doorblikte. Enkelen sloegen de ogen neer. Sommigen herademden. Een heer die met de benen gekruist zat, wisselde ze van positie en streek met de hand eventjes over zijn kale, bleke schedel. Een dame diste een zakdoek op en bracht die per vergissing naar de plaats op het gezicht waar ooit de neus had gestaan. Om de indruk te wekken dat dit helemaal geen vergissing was, bracht ze de zakdoek naar het

voorhoofd en depte onzichtbaar zweet, waarna ze eventjes kuchte en het doekje weer opborg in haar tas. Al een tijdlang, maar pas nu werd het hoorbaar, zat een jongeman te wiebelen in zijn stoel waarvan een poot een ietsje korter was dan de andere. Tok-tok, tok-tok, ging het almaar op de tegelvloer. Hij hield plotseling op en nu weer begonnen de portretten in het rond te kijken. Het venster was een zwart vlak geworden, want in de straat brandde geen licht. Het peertje begon alweer te suizen. Enkele foldertjes gleden plotseling van de rand van het tafeltje.

De witte deur ging open en de oudere heer liep de wachtkamer door. Nu hem een standaardprothese in hout was opgezet, viel het op hoe klein zijn hoofd was. Blijkbaar had hij zichzelf in de spiegel al gezien en was het hem opgevallen dat de neus een weinig kleiner had mogen zijn, want bij het passeren van een hem blijkbaar bekende, bracht hij er zenuwachtig uit, terwijl hij meesmuilde en met de vinger tegen het hout tikte:

"Beetje bijvijlen thuis, zegt de dokter, beetje bijvijlen...".

Daarbij hief hij, zichzelf aldus bemoedigend met een air van 't kan geen kwaad, de smalle schoudertjes eventjes op en trok de mond tot een snoetje. Dat deze laatste beweging niet pijnloos was, bleek uit zijn plotse, verschrikte hoofdbeweging. Snel liep hij door de zwarte deur naar buiten, zonder twijfel rechtstreeks huiswaarts om daar het nieuwe spiegelbeeld urenlang gezelschap te gaan houden.

"De volgende?" Alle ogen prikten zich vast op de volumineuze Marja Tsjernobyl. Eerst op haar neus die blijkbaar nog afgezet moest worden, want nog hing het doekje haar om het hoofd gebonden. Hij was niet meer toonbaar, maar zeker al goed rot en nu het dringend werd om het te laten doen, voelde zij ook niets dan opluchting.

Terwijl ze opstond, richtten zich de ogen op haar buik waarin een vrucht verscholen zat die haar belangrijk maakte. Van deze gelegenheid maakte zij dan ook gebruik om een weinig moeite te veinzen bij het

rechtkomen en alleen haar blik volstond om de assistente tot bij haar te dwingen.

Heupwiegend liep het godinnetje de wachtkamer door tot bij het venster. Haar hakken klonken op de tegels, omringd door zwermen oren. En ogen vlogen als vliegen rond een drol, omheen haar vlezige benen.

Zij nam Marja bij de arm en wandelde met haar de witte deur tegemoet, een glimlach uitdelend aan het publiek. Het plotselinge contrast met de dikke Tsjernobyl liet de volmaaktheid van haar unieke lichaamsvormen ongehoord sierlijk dansen. Toen zij Marja het halletje achter de witte deur naar binnen had geleid, kwam ze zelf nog eventjes terug om de op de vloer gevallen foldertjes op te rapen. Ware het niet dat deze handeling alweer haar goddelijke schoonheid ten tonele bracht, dan zouden alle mannen tegelijk haar onmiddellijk bijgesprongen zijn.

De witte deur ging weer dicht. Menigeen verdroomde in de meest bizarre fantasieën. Maar de wankele gang van

Marja Tsjernobyl was buiten schot van het publiek gebleven.

3.

De meest bizarre fantasieën had ook Marja Tsjernobyl, toen ze op de operatietafel lag. Een prikje verdoofde haar, verlost haar van haar honderd kilo's, tilde haar zelfs van de tafel op. Toch was het niet zij zelf, maar haar neus, die de hoogte in ging.

"Niet weggooien! Niet weggooien!", had ze willen roepen en plotseling zou ze er met de beide handen naar gegrabbeld hebben, ware het niet dat het enige wat zij nog doen kon, was: transpireren. En wat het vreemdste aan het hele gebeuren was: haar zweet leek haar in de illusie te brengen dat zij allerminst op de operatietafel lag, maar middenin een wijds bloembed! Ja, echte fantoomgeuren bedwelmden haar, en zodanig genoot zij ervan, dat het haar speet, toen de behandeling voorbij was, dat zij niet nog een dozijn neuzen had in vergevorderde staat van ontbinding.

Van het tweede prikje ging Marja helemaal buiten westen. Toen ze haar

ogen weer opende, lachten de chirurg en zijn assistente haar breedmonds toe.

Ze bracht een hand naar haar gelaat dat als bevroren aanvoelde, en tastte met nieuwsgierige vingers over de gladde, koude, stalen stulp. Terwijl ze recht klauterde en op de rand van het bed ging zitten, hield het meisje haar een ronde, ingelijste spiegel met een handvat voor. Marja nam hem wat beverig vast en keek zichzelf aan.

Verschrikking tekende zich rond haar neus, maar de neus zelf bleef dom, metalig glanzen. Ja, terwijl haar haast de tranen in de ogen sprongen, lachte hij haar vierkant uit, wat haar, ondanks de toestand van verdoving waarin ze nog verkeerde, de woede naar het hoofd deed stijgen. Haar gelaat liep daardoor rood aan, en dikke druppels zweet rolden langs haar slapen neer. Maar de neus bleef grijs en glanzend, haar medogenloos uitlachen.

Nog vooraleer zij haar ongenoegen kon uiten, nam de assistente het woord:

"De operatie is prachtig geslaagd, mevrouw. Het model zit u als gegoten!

Niet te groot, niet te klein... Tuurlijk schrikt u nu een beetje, maar eenmaal u het metaal zal verborgen hebben onder een laagje poeder, zal u versted staan van uw neus!" En reeds had zij Marja tot bij de witte deur geleid, terwijl de dokter in een hoekje van de consultatiekamer zich de handen waste.

Met haastige pasjes spoedde Marja Tsernobył zich, zonder ook maar iemand van de wachtenden te durven aankijken, van de witte naar de zwarte deur, begeleid door het benepen gesuis van het onschuldige peertje. Ook zij vergat haar paraplu uit de bak te nemen.

Het regende toen zij de straat in liep en het was donker buiten. Was het roestvrij staal?

Plotseling hielden haar hakken op met echoën. Ze viste naar haar handtas, haalde moedig het flesje boven, tikte het klinkend tegen haar neus, en nam een flinke slok, waarna ze zich verder door de duisternis boorde. En alweer werd ze met fantoomgeuren bedeed.

Dit keer echter was het alsof zich de stanken van rottende lijken door haar

hersenen joegen. Alsof onder de kasseien massa's lijken aan het gisten waren. Maar een teken van de levenden was het, want plotseling braken haar de barensweeën op, en moest zij heel eventjes gaan zitten op de drempel van een schijnbaar helemaal verlaten herenhuis.

4.

"Het *is* een jongen!"

Dol van blijdschap liet ze zich in het oorkussen zakken, sloot de ogen, dankte de Heer.

"Sergei... Sergej...", fluisterde ze enthousiast om nu reeds aan zijn naam te wennen en op hetzelfde moment zag ze hem al helemaal volgroeid voor zich staan in het labo, gekleed in 't wit, de blik peinzend langs de instrumenten glijdend en dan... zijn ontdekking, de triomftocht, de medaille, de foto's in de krant en de stemmen die, de hele aarde rond, het refrein lieten weerklinken: "Het is de zoon van Marja Tsjernobyl en Iwan! Nicolaas, haar oudste zoon, kreeg ook al een onderscheiding! Tsjernobyl, ja. Het moet een heel geleerde familie zijn!"

Ze opende haar ogen. Stak de armen naar de baby uit, nam hem op, drukte hem aan haar warme boezem.

"Neuze-neuze-neuze!", deed ze.

En een behulpzame Nadja riep enthousiast:

"Ik ga je meteen nog een hoedje breien!"

Allen stonden ze bij het kraambed en lachten, een tikkeltje vreemd, want de neuzen lachten anders.

Zoals de magazines het aanraadden, trachtten de dames het gezicht strak te houden. Op die wijze immers, kwam de neus het volste tot zijn recht. Mimiek kon de harmonie alleen maar verstoren. Het gaat vaker zo met technische verworvenheden, dat ze zich niet aanpassen aan de mens: de mens moet zich daarentegen aan hen aanpassen.

"Het zal de bevolking tot schroom en bezadiging brengen", zegden andere bladen: "De eeuw van zelfbeheersing en kalmte is aangebroken! De mens helpt de natuur een handje, op weg naar de voltooiing van de beschaving!"

"Weet je", lachte Marja tot haar moeder Markowna, en het viel hen niet eens meer op dat hun neuzen hun blijdschap niet konden delen: "toen m'n neus eraf ging, was ik eventjes in paniek toen ze hem weggooiden. Het is alsof ze een baby uit je schoot halen, vind je niet?"

En de oude moeder omhelsde haar dochter. Tranen van blijdschap liepen over haar wangen en weer boog ze zich over het witte wiegje.

De boreling kraaide. Ze lachten allen. Voorzichtige glimlachjes van broos geluk en zorgelijkheid, bewogen zich op hun tenen de kamer door. Voorzichtige vingers raakten nu en dan een kleinood aan. Verdroomde blikken zagen de regen door het raam weer schitteren. Ogen die elkaar ontmoetten vuurden wederzijds de nog prille blijdschap aan. Rustig en soms een weinig opgehitst deinden alle variaties van de wonderbare, stille verrukking in de kamers van het huis. En tussen dat subtiele spel van het leven, waarden de neuzen rond. Soms onopgemerkt, als verstotelingen, misnoegd en morrend. Soms opvallend storend, als een bende

ongewenste gasten die men de deur niet uit kon zetten. En de gezichten die elkaar ontmoetten, hadden heel eventjes medelijden bij het nauwelijks herkennen van de maskers. Totdat hun handen zich verzekerden van hetzelfde lot.

Een echt lentekind was het, gezond en zwaar, zoon van een even gezonde moeder. Heel snel veranderde het. De oogjes gingen open en keken aldra in het rond. Blauw schitterden ze, vol verwondering al, alsof het kind begrijpen kon dat het er was. Vreemd, zo'n piepjong wezentje dat amper één, twee, drie dagen oud is.

"Drie dagen op de wereld, stel je voor!", gingen de stemmen in de huiskamer. Zacht klonken ze en vol ontzag voor de nieuwe prins.

In een wiegje bij het raam lag hij, en zijn grote ogen keken naar het schieten van de botten. Net was de vrieskou voorbij en ineens was het warm, zomerwarm buiten. Naakte geraamte werden eensklaps spetterende twijgen. Bloesems ontloken en geurden door de tuin. Bloemen

ontploften uit hun knoppen bij het raam en gedurende de eerste drie dagen van zijn leven, wentelde de winter in de zomer om, zodat zijn moeder het omslaan van het weer aan zijn geboorte toeschreef.

"Moet je hem zien!", zei ze na amper twee weken: "Hij lacht al en vertelt al en gaat klauteren in z'n wieg!"

En allen bogen ze zich over het bedje en ze schoven voorzichtig de witte lakens weg om hem te kunnen zien, want dit was wel een wonderkind, zoals het groeide. Dat hadden ze geen van allen ooit gezien! En zijn moeder, fier als ze was, liep met hem de huiskamer rond en wandelde met 'm door de tuin en in de kinderwagen door de straten. En alom bogen zich passanten over de koets en dan hief zij de witte lakens een weinig op en ontving de vele complimenten.

Sommigen zegden alleen maar: "Ooo!", maar vrouwen die zelf kinderen hadden gebaard, zagen het: dat dit kind iets heel ongewoons was, dat het ongewoon snel groeide, zeer krachtig leek en vurig rond zich blikte. En heimelijk jaloers werden sommigen op haar, maar ze gaven er geen

uiting aan, want het wàs een wonderkind, het wàs iets buitengewoons wat gebeurd was en gebeurde.

En op een dag, hoewel het nog steeds mooi weer was en nog volop zomer, doken de moeder en de prins niet meer op in de straten. En de mensen spraken er over, want zolang was zij met haar wonder niet van de straten te krijgen geweest, dat zij tot het straatbeeld zelf was gaan behoren.

De plotselinge afwezigheid van de trotse moeder met de wonderlijke koets, voedde allerlei geruchten. De mensen vroegen of het kind dan ziek geworden was, en sommigen onder hen lachten dat Marja wellicht niet meer in staat was om de koets nog langer voort te duwen.

Bij de Tsjernobyls zelf, viel er niet te lachen. Stilletjes zat Marja, met achter haar rug de troostende huisgenoten, met het wiegje in een donker hoekje van de kamer voor zich uit te staren. Nu en dan boog ze zich angstvallig over het bedje en keek star en machteloos toe hoe er aan het groeien maar geen einde kwam. Ja, in

geen tijd lag de zoon met zijn voetjes tegen het bedeinde te stampen en moest de salonzetel verbouwd worden tot wieg. Want groter dan zijzelf was de baby geworden. Een hoofd gelijk een ballon had hij. Een opgezwollen buik. En aan het kolossale lijf bengelden de lange, dunne armpjes en zijn krachteloos geworden beentjes gelijk de tentakels van een prehistorisch weekdier. Zijn oogjes werden grote zakken die in de schedelholten zwalpten. Zijn mond een zak die het kind niet meer bij machte was om dicht te houden. Aan de vingers en aan de teentjes ontbraken de nagels, en tot het laatste pijltje vielen de schaarse, blonde hoofdharen uit. Snel vulde zich daarop zijn gelaat met eerst kleine, rode en later grove, donkere rimpels, en hier en daar in de reusachtige mond, groeide een tand die de bloedrode tong schond.

Eerst verloor het de beide armpjes en beentjes. Als dorre takken vielen ze van het lichaam af. Het hoofdje werd vlezig, de oogjes sloten zich tenslotte en verdwenen, het hele gezicht werd vlezig en hard en verenigde zich met het lijfje. Waar de beentjes weggevallen waren,

ontstonden twee gaten die nu niet weer dichtgroeiden, maar daarentegen groter werden en met harde, ritmische stoten het hele salon van de Tjernobyls ventileerden.
